

Rozdział 4

Posiadanie broni – bezpieczeństwo czy zagrożenie?

Possessing a weapon – security or a threat?

The paper raises the issue of the access of civilians to firearms. Part 1 presents the basic concepts of security in the literature. Part 2 is devoted to philosophical aspects of security problems. Part 3 provides a definition of weapon and its types. Part 4 is devoted to the administrative and legal aspects of issuing weapon permits in Poland. In part 5, the responsibilities of the possessor of a weapon are outlined. Part 6 is devoted to dilemmas of self-defense with the use of firearms. Part 7 presents the results of public opinion polls on access to weapons. Part 8 contains reflections on the liberalization of civilians' access to firearms.

Keywords: *public safety, threats, firearms*

Problematyka bezpieczeństwa w literaturze

Bezpieczeństwo oraz możliwość jego utraty od zawsze stanowią integralną część ludzkiej egzystencji. Problematyka bezpieczeństwa stanowi obszar rozważań wielu badaczy, a potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa oraz sposoby realizacji tego zadania stanowią wyzwanie zarówno dla uczonych, jak też dla instytucji odpowiedzialnych za jego utrzymanie. W literaturze przedmiotu znajduje się wiele definicji pojęcia bezpieczeństwa, poczynwszy od najbardziej ogólnego, wskazującego, że bezpieczeństwo to po prostu brak zagrożeń. W opracowaniach z zakresu nauk społecznych pojęcie bezpieczeństwa utożsamiane jest ze zdolnością przetrwania, niezależnością, zachowaniem tożsamości czy możliwości rozwoju. Etymologiczne znaczenie bezpieczeństwa określane jest jako stan spokoju, pewności, wolności od zagrożeń, strachu lub

ataku¹. Obecnie zakłada się jego szerokie spektrum, wykraczające poza sferę militarną, dlatego bezpieczeństwo może być rozpatrywane w kilku wymiarach: podmiotowym, przedmiotowym i przyszłościowym, a także traktowane jako proces, w którym stan bezpieczeństwa i jego organizacja podlegają permanentnym, dynamicznym zmianom stosownie do naturalnych oddziaływań i uwarunkowań². Istnieje również stanowisko, że próba zdefiniowania bezpieczeństwa jest tak samo skazana na niepowodzenie, jak dążenie do uzyskania absolutnego bezpieczeństwa.

Przyjmując jako podstawę rozważań nad bezpieczeństwem definicję R. Kuźniara, który twierdzi, że bezpieczeństwo jest pierwotną, egzystencjalną potrzebą jednostek, grup społecznych, wreszcie państw, to należy również przyjąć za A. Maslowem, że bezpieczeństwo traktowane jest jako nadrzędna potrzeba człowieka (grup społecznych)³ i jako priorytetowy cel egzystencjonalny⁴. Stanowi zatem pożądaną wartość, której posiadanie jest celem ciągłej działalności człowieka, ponieważ możliwość fizycznego trwania stanowi podstawę bezpieczeństwa.

Na przestrzeni dziejów człowiek był narażony na różnorodne zagrożenia. Pochodzą one z dwóch źródeł – jednym jest natura, a drugim działalność człowieka. Można więc mówić o zagrożeniach naturalnych oraz antropogenicznych. Nie sposób także pominąć socjologicznych źródeł zagrożeń, (co podkreśla T. Hobbes), że ludzie, pozostawieni sami sobie ubiegają się o władzę i korzyści, kierując się motywami własnych interesów i tu rodzi się niebezpieczeństwo głównie z dwóch powodów, tj. z nienawiści do drugiego człowieka oraz chęci zysku.

Jak uważa W. Pokruszyński, każdy człowiek, bez względu na wiek i pozycję społeczną, chce być bezpieczny zarówno w domu, jak na ulicy, w szkole i w pracy, w klubie, w kinie i teatrze, w pociągu i samochodzie, w statku wodnym, czy powietrznym, w parku i na plaży oraz innych miejscach użyteczności publicznej. Tak więc rozważania na temat bezpieczeństwa mają sens tylko wówczas, jeśli dotyczą człowieka i wielkości relacji, jakie są mu właściwe, w kategorii jednostkowej, społecznej,

¹ W. Pokruszyński, *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej, Józefów 2010, s. 9.

² W. Pokruszyński, *Filozoficzne aspekty bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej, Józefów 2011, s. 10-11.

³ A.H. Maslow, *Motywacja i osobowość*, PAX, Warszawa 1990, s. 77.

⁴ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, ISP PAN, Warszawa 1996, s. 18.

instytucjonalnej oraz globalnej. Bezpieczeństwo personalne dotyczy bezpieczeństwa osoby (człowieka), ze wszystkimi jej wartościami materialnymi i duchowymi⁵.

Problemy bezpieczeństwa w filozofii

Stając w obliczu licznych zagrożeń człowiek szuka sposobów obrony przed nimi. Dla zachowania bezpieczeństwa niezbędne są odpowiednie narzędzia, zarówno fizyczne, jak też prawne. Jednym z fizycznych jest broń, która odgrywa szczególną rolę w historii ludzkości, zarówno jako narzędzie służące do zdobywania pożywienia, jak też prowadzenia wojen, a także jako symbol godności i statusu. Broń znana od zarania ludzkości, obecna jest we wszystkich obszarach kulturowych. Na przestrzeni dziejów przechodziła liczne przeobrażenia – zmieniał się jej wygląd, budowa i zasady działania. Jednak cel jej użytkowania pozostawał niezmiennie ten sam: eliminacja, bądź obezwładnienie drugiego człowieka albo zwierzęcia.

Z użyciem broni dla zachowania bezpieczeństwa oraz bezpośrednim tego skutkiem – pozbawianiem innych życia, wiążą się nieodmiennie dylematy moralne, etyczne czy filozoficzne. Istotne jest bowiem znalezienie uzasadnienia tak złożonego problemu. W starożytności bezpieczeństwo rozpatrywano w kategoriach filozofii wojny i filozofii pokoju. Spośród starożytnych myślicieli warto przywołać Hippiasza z Elidy (443-399 p.n.e.), który twierdził, że główną przyczyną wojen jest istnienie podzielonych granicami państw, co przenosiło konflikty między ludźmi na płaszczyznę państwo – państwo.

Z kolei Platon (427-347 p.n.e.) uważał, że wojny wynikają z naruszenia ładu ustanowionego w świecie i w człowieku, nieprzestrzeganie zasad sprawiedliwości, norm moralnych i prawnych oraz wrogość plemion wywodzących się z odrębnych pni etnicznych. Filozof twierdził, że "do zguby prowadzi nas niesprawiedliwość, pycha i głupota, a od zguby ratuje sprawiedliwość i połączone z rozumem poczucie zdrowego umiaru, cnoty bytujące w żywych mocach boskich dusz i których drobne załączki

⁵ W. Pokruszyński, *Filozoficzne aspekty bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej, Józefów 2011, s. 53.

można wyraźnie dostrzec i w nas"⁶.

Uznawany za najbardziej wszechstronnego myśliciela Arystoteles (384-322 p.n.e.), traktował wojnę jako środek do osiągnięcia pokoju. Uważał więc, że jest uzasadniona w przypadku obrony niepodległości, a jako główne przyczyny wojen wymieniał chęć zdobycia bogactw, terytoriów, czy niewolników, zauważał także ich ekonomiczne źródła⁷.

W opinii Lukrecjusza (94-56 p.n.e.) wojna była zjawiskiem przypadkowym w życiu ludzi. Rozwój cywilizacji dzielił na dwie epoki: okres stanu natury, czyli stanu pokoju, przyjaźni, wzajemnej pomocy i braku konfliktów oraz drugą, związaną z tworzeniem państw-miast, charakteryzującą się dążeniem do zdobycia bogactw, sławy i potęgi⁸.

W swoich pracach Hezjod (ok. 700 p.n.e.) uważał wojnę za zjawisko sprzeczne z naturą i amoralne, natomiast pokój uznawał na wartość zgodną z przyrodą i życiem społecznym. Potępiał pychę i bezprawie, chwalał równocześnie prawość, godność i sprawiedliwość, jako że te cnoty zapewniają ludziom szczęście i pokój⁹.

Sokrates (470-399 p.n.e.), zarówno jako filozof oraz żołnierz uważał, że należy sumiennie wypełniać obowiązki wobec państwa, nawet wtedy, kiedy może to grozić śmiercią. Brał udział w bitwach, a kiedy pełnił urząd państwowy, szanował prawo bez względu na grożące mu konsekwencje. Nawet oczekując na śmierć w więzieniu uważał, że prawa należy przestrzegać¹⁰.

Święty Augustyn (354-430) twierdził, że pokój jest pewną uporządkowaną zgodą poszczególnych składników jakiejś całości. W jego opinii wojna jest przeciwieństwem, czyli brakiem zgody elementów całości, ich wzajemną wrogością i walką. Oceniał, że przeznaczeniem potępionych jest stan wiecznych wojen¹¹.

Święty Tomasz z Akwinu (1225-1274) w swoich rozważaniach utrzymywał, że wojny dzielą się na słuszne i niesłuszne (sprawiedliwe i niesprawiedliwe). Za wojnę sprawiedliwą uważał taką, która ma na

⁶ R. Rosa, *Filozofia i edukacja do bezpieczeństwa*, Wydawnictwo AP, Siedlce 2001, s. 24-25.

⁷ Tamże, s. 25-26.

⁸ Tamże, s. 27.

⁹ Tamże, s. 28.

¹⁰ W. Pokruszyński, *Filozofia bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej, Józefów 2013 s. 27.

¹¹ Tamże, s. 35.

celu obronę dobra społecznego. Taka wojna musi spełniać trzy warunki: prowadzą ją prawowici władcy; zaistniała słuszna przyczyna; sama intencja wojującego jest słuszna. Ale nawet od wojny sprawiedliwej wyżej cenił pokój i nawoływał do jego zachowania, lecz pod pewnymi warunkami. Po pierwsze – jest to możliwe i po drugie – zależy to od nas samych¹².

Definicja i rodzaje broni

Broń jest ważnym elementem kultury, a także narzędziem wojny. Została skonstruowana w celu posłużenia się nią w walce, w celu rażenia przeciwnika, jak również do ochrony własnego życia i zdrowia oraz do polowania. Zdefiniowana jest jako ogół środków materialnych do prowadzenia walki – ataku lub obrony¹³. Z upływem czasu wymagania stawiane broni zmieniały się. W dzisiejszych czasach istnieje wiele urządzeń, które mogą służyć do zadawania ran czy śmierci. Zgodnie z zapisami *Ustawy o broni i amunicji* pod pojęciem broni rozumie się:

- 1) broń palną, w tym broń bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową;
- 2) broń pneumatyczną;
- 3) miotacze gazu obezwładniającego;
- 4) narzędzia i urządzenia, których używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu:
 - broń białą w postaci:
 - ostrzy ukrytych w przedmiotach niemających wyglądu broni,
 - kastetów i nunczaków,
 - pałek posiadających zakończenie z ciężkiego i twardego materiału lub zawierających wkładki z takiego materiału,
 - pałek wykonanych z drewna lub innego ciężkiego i twardego materiału, imitujących kij bejsbolowy,
 - broń cięciwową w postaci kusz,
 - przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej¹⁴.

¹² Tamże, s. 50.

¹³ *Encyklopedia*, PWN, Warszawa 1997, s. 107.

¹⁴ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, art.4.1.

Ustawodawca zakwalifikował więc do broni zarówno narzędzia, jak i urządzenia, których używanie może zagrażać zdrowiu i życiu, tj. broń palną, pneumatyczną, broń cięciwową w postaci kusz, broń białą, a także przedmioty, które mogą obezwładniać osoby za pomocą energii elektrycznej.

Obecnie szeroko rozpowszechniona jest broń palna. W rozumieniu Ustawy bronią palną jest każda przenośna broń lufowa, która miota, jest przeznaczona do miotania lub może być przystosowana do miotania jednego lub większej liczby pocisków lub substancji w wyniku działania materiału miotającego¹⁵. W zależności od jej przeznaczenia dzieli się na kilka rodzajów:

- broń palną bojową – inaczej broń wojskową przeznaczoną do prowadzenia walki. Musi ona jednak odpowiadać wymaganiom taktyczno-technicznym i mieć zastosowanie zarówno w czasie wojny, jak i pokoju¹⁶;
- broń myśliwską – z której po maksymalnym załadowaniu można oddać najwyżej sześć pojedynczych strzałów; magazynek broni samopowtarzalnej może zawierać najwyżej dwa naboje¹⁷;
- broń sportową, używaną podczas zawodów sportowych. Określenie to występuje również w stosunku do broni małokalibrowej wykorzystywanej do nauki strzelania¹⁸;
- broń gazową, czyli pistolety i rewolwery, wystrzeliwujące różnego rodzaju substancje obezwładniające działające w wyniku miotania środka chemicznego spowodowanego funkcjonowaniem sprężonych gazów wytworzonych na skutek spalania materiału miotającego¹⁹;
- broń palną alarmową – urządzenie wielokrotnego użycia, które w wyniku działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego, wywołuje efekt akustyczny,

¹⁵ Tamże, art.7.1.

¹⁶ W. Nieniałowski, R. Nieniałowski, *Administracyjno-prawne aspekty wydawania pozwoleń na broń*, Materiały dydaktyczne, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2013, s. 9.

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz, rozdz. 2, § 3.1.

¹⁸ S. Torecki, *1000 słów o broni i balistyce*, MON, Warszawa 1982, s. 44-45.

¹⁹ W. Nieniałowski, R. Nieniałowski, *Administracyjno-prawne aspekty wydawania pozwoleń na broń*, Materiały dydaktyczne, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2013, s. 9.

a wystrzelona z lufy lub elementu ją zastępującego substancja razi cel na odległość nie większą niż 1 metr²⁰;

- broń palną sygnałową – urządzenie wielokrotnego użycia, które w wyniku działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego, jest zdolne do wystrzelenia z lufy o kalibrze nie mniejszym niż 25 mm substancji w postaci ładunku pirotechnicznego celem wywołania efektu wizualnego lub akustycznego²¹.

Kolejnym typem broni wymienionym w Ustawie jest broń pneumatyczna – czyli niebezpieczne dla życia lub zdrowia urządzenie, które w wyniku działania sprężonego gazu jest zdolne do wystrzelenia pocisku z lufy lub elementu ją zastępującego i przez to zdolne do rażenia celu na odległość, a energia kinetyczna pocisku opuszczającego lufę lub element ją zastępujący przekracza 17 J²².

Do obrony służą także miotacze gazu obezwładniającego, których działanie polega na uwolnieniu roztworu chemicznego, powodującego natychmiastowe podrażnienie błon śluzowych nosa i jamy ustnej, co skutkuje obezwładnieniem.

Długą historią wykorzystania przez człowieka cieszy się broń biała. Była ona podstawowym rodzajem osobistego uzbrojenia aż do połowy XVI wieku. Niektóre jej typy, jak miecze, szable czy szpady stanowiły symbol przynależności do stanu szlacheckiego. Broń ta, trzymana w dłoni lub dłoniach, z założenia nie służy do miotania, lecz jest jedynie przedłużeniem ręki człowieka. Istnieje wielka różnorodność typów i sposobów użycia broni ręcznej, począwszy od pałek i maczug, poprzez topory, nadziaki, sztylety, miecze i szable, a także broń drzewcową²³.

Administracyjno-prawne aspekty wydawania w Polsce pozwolenia na broń

W Polsce obowiązują restrykcyjne warunki przyznawania pozwolenia na posiadanie broni. Posiadaczem broni oraz amunicji można się stać

²⁰ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, art. 7.3.

²¹ Tamże, art. 7.2.

²² Tamże, art. 8.

²³ D. Harding (red.), *Encyklopedia broni. 700 lat historii uzbrojenia*, Penta, Warszawa 1995, s. 12.

na podstawie decyzji, wydanej w toku przeprowadzonego postępowania administracyjnego. Organami władnymi do wydawania decyzji w sprawie pozwolenia na broń są komendanci, na terenie działalności których zamieszkuje osoba lub prowadzi działalność podmiot starający się o broń. W przypadku ubiegania się o pozwolenia na broń palną i amunicję – komendanci wojewódzcy Policji, natomiast w przypadku ubiegających się żołnierzy zawodowych – komendanci oddziałów Żandarmerii Wojskowej²⁴.

Osoba ubiegająca się o wydanie pozwolenia na broń musi uargumentować przyczynę podjętych starań. Wydaje się je w szczególności w celach ochrony osobistej, ochrony osób i mienia, łowieckich, sportowych, rekonstrukcji historycznych, kolekcjonerskich, pamiątkowych oraz szkoleniowych²⁵.

W celu otrzymania pozwolenia na broń należy skierować podanie do komendanta wojewódzkiego Policji, który jest organem właściwym do rozpatrzenia sprawy ze względu na miejsce stałego pobytu zainteresowanej osoby, wskazując w nim cel, w jakim ma być wydane pozwolenie, rodzaj broni, o jaką się ubiega, liczbę egzemplarzy broni oraz podać uzasadnienie wydania pozwolenia. Do podania należy dołączyć orzeczenie lekarskie i psychologiczne wydane przez upoważnionego lekarza i psychologa. Ponadto wnioskodawca załącza dokumenty uzasadniające potrzebę posiadania broni w określonym celu. I tak, w przypadku broni palnej do celów łowieckich – zaświadczenie z Polskiego Związku Łowieckiego o zdaniu egzaminu ze znajomości przepisów dotyczących posiadania i używania danego rodzaju jednostki broni oraz umiejętności posługiwania się bronią i zaświadczenie o przynależności do Polskiego Związku Łowieckiego. Natomiast w przypadku broni palnej do ochrony osobistej – wskazanie faktycznych okoliczności świadczących o ponadprzeciętnym, stałym, realnym zagrożeniu życia lub zdrowia wnioskodawcy oraz wskazanie jednostki Policji lub Prokuratury, do których zgłaszano te zagrożenia. Niepoparte żadnymi przekonującymi dowodami poczucie zagrożenia nie będą uwzględniane w postępowaniu administracyjnym. Do wniosku o pozwolenie na broń palną do celów sportowych należy przedstawić udokumentowane członkostwo w stowarzyszeniu o charakterze strzelec-

²⁴ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, art. 9.1.

²⁵ Tamże, art. 10.1.

kim, a także posiadanie kwalifikacji sportowych oraz licencji właściwego polskiego związku sportowego. Warunkiem wydania pozwolenia jest egzamin ze znajomości przepisów dotyczących posiadania broni oraz umiejętności posługiwania się nią²⁶.

Osoba posiadająca zezwolenie na broń palną może je utracić. Cofnięcie pozwolenia na broń następuje w drodze przeprowadzonego postępowania administracyjnego, dokonywanego przez organ, który był właściwy do wydania pozwolenia. Szczegółowe uwarunkowania do cofnięcia pozwolenia określają zapisy Ustawy o broni i amunicji.

Istnieją również przeciwwskazania do posiadania broni. Pozwolenia nie wydaje się osobom: przed ukończeniem 21 lat, osobom z zaburzeniami psychicznymi, wykazującym istotne zaburzenia funkcjonowania psychologicznego, uzależnionym od alkoholu lub od substancji psychoaktywnych, nieposiadającym miejsca stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącym zagrożenie dla siebie, porządku lub bezpieczeństwa publicznego, w tym:

- a) skazanym prawomocnym orzeczeniem sądu za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- b) skazanym prawomocnym orzeczeniem sądu za nieumyślne przestępstwo:
 - przeciwko życiu i zdrowiu,
 - przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo gdy sprawca zbiegł z miejsca zdarzenia²⁷.

Obowiązki posiadacza broni palnej

Posiadanie broni niesie ze sobą szereg obowiązków. Przede wszystkim nabywca zobowiązany jest zarejestrować ją we właściwym organie w ciągu 5 dni od daty jej nabycia. W przypadku jej utraty jest zobowiązany niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od chwili stwierdzenia utraty broni, zawiadomić o tym właściwy organ.

²⁶ W. Nienaltowski, R. Nienaltowski, *Administracyjno-prawne aspekty wydawania pozwoleń na broń*, Materiały dydaktyczne, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2013, s. 13-14.

²⁷ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, art. 15.1.

Zbывający broń i amunicję do tej broni obowiązany jest niezwłocznie powiadomić pisemnie o tym fakcie właściwy organ.

Istnieją także szczegółowe wytyczne dotyczące przechowywania broni palnej i amunicji. Należy je przechowywać i nosić w sposób uniemożliwiający dostęp do nich osób nieuprawnionych, a więc przechowywać w kasetach metalowych na trwałe przymocowanych do elementów konstrukcyjnych budynku lub w metalowych szafach albo sejfach, posiadających zamki atestowane (nie dotyczy osób posiadających broń palną i amunicję w celach kolekcjonerskich oraz pamiątkowych, których obowiązuje inny sposób zabezpieczenia).

Broń palną do ochrony osobistej (lub ochrony bezpieczeństwa innych osób oraz mienia) nosi się w stanie zabezpieczonym, w sposób niewidoczny, w kaburze przylegającej do ciała. Broń do celów sportowych przenosi się bez amunicji w komorze naboowej i magazynkach naboowych.

Posiadacz broni może jej używać w celach szkoleniowych i sportowych tylko na strzelnicach. Jest także zobowiązany przestrzegać zakazu udzielania broni osobie nieuprawnionej (jedynie broni odpowiadającej celom łowieckim i broni odpowiadającej celom sportowym oraz amunicji do takiej broni można udzielać osobom posiadającym pozwolenie na broń wydane w celach łowieckich lub sportowych).

Osoba posiadająca pozwolenie na broń wydane w celu ochrony osobistej (lub ochrony bezpieczeństwa innych osób lub mienia) obowiązana jest raz na 5 lat przedstawić właściwemu organowi aktualne orzeczenia lekarskie i psychologiczne wydane przez upoważnionego lekarza i psychologa²⁸.

W celu zachowania bezpieczeństwa wprowadzane są zasady bezpiecznego posługiwania się bronią. Posiadacz broni powinien między innymi:

1. Zawsze traktować każdą broń jak naładowaną, sprawną i gotową do strzału.
2. Zawsze kierować lufę w bezpiecznym kierunku.
3. Nigdy nie kłaść palca na spuście, jeżeli nie chce strzelać.

²⁸ W. Nieniałowski, R. Nieniałowski, *Administracyjno-prawne aspekty wydawania pozwolenia na broń*, Materiały dydaktyczne, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2013, s. 16.

4. Zawsze nosić broń zabezpieczoną.
5. Nigdy nie bawić się bronią.
6. Trenować "na sucho" tylko w bezpiecznym miejscu.
7. Nigdy nie pozostawiać broni bez nadzoru.
8. Nigdy nie przechowywać załadowanej broni.
9. Zawsze utrzymywać broń w czystości i dobrym stanie technicznym.
10. Zawsze uważać, czym ładowana jest broń.
11. Nigdy „nie mieszać prochu z alkoholem”.
12. Nigdy nie powstrzymywać się przed upominaniem osób nieprze-
strzegających zasad bezpieczeństwa w obchodzeniu się z bronią²⁹.

Należy nadmienić, że przepisy Ustawy o broni i amunicji nie mają zastosowania w pewnych przypadkach oraz w stosunku do określonych posiadaczy, czy użytkowników. Tak jest w przypadku:

- broni i amunicji, stanowiących uzbrojenie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Celno-Skarbowej, Służby Więziennej oraz innych państwowych formacji uzbrojonych, w odniesieniu do których dostęp do broni i amunicji regulują odrębne przepisy;
- broni i amunicji, stanowiących uzbrojenie żołnierzy armii państw obcych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z przedsięwzięciami wojskowymi realizowanymi wspólnie z Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej, a także na podstawie umów i porozumień międzynarodowych;
- broni i amunicji, stanowiących uzbrojenie funkcjonariuszy Straży Granicznych państw członkowskich Unii Europejskiej przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z wykonywaniem, za zgodą właściwych organów Rzeczypospolitej Polskiej, zadań określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej;
- broni i amunicji, stanowiących uzbrojenie zagranicznych funkcyjona-

²⁹ T. Stechnij, P. Wąsiel, *Szkolenie strzeleckie – zbiór podstawowych materiałów pomocniczych dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*, Wydawnictwo Szkoły Policji, Katowice 2010, s. 8.

riuszy biorących udział we wspólnej operacji, o której mowa w art. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 7 lutego 2014 r. o udziale zagranicznych funkcjonariuszy lub pracowników we wspólnych operacjach lub wspólnych działaniach ratowniczych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1802);

- obrotu z zagranicą bronią i amunicją, technologiami i usługami mającymi znaczenie dla obronności, bezpieczeństwa lub ważnych interesów Państwa oraz wytwarzania, przewozu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przywozu z zagranicy i wywozu za granicę broni i amunicji w celach przemysłowych lub handlowych, a także obrotu nimi na podstawie odrębnych przepisów;
- przemieszczania amunicji przez przedsiębiorców oraz przedsiębiorców zagranicznych, w rozumieniu ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 45)³⁰.

Dylematy obrony koniecznej z użyciem broni palnej

Broń i prawo do jej posiadania oraz użycia budzi skrajne emocje. Trwa debata pomiędzy zwolennikami oraz przeciwnikami powszechnego dostępu do broni, wymieniającymi szereg argumentów, świadczących zarówno o korzyściach społecznych wynikających z posiadania broni, jak i negatywnych skutkach jej użytkowania. Należy jednak pamiętać, że broń jest niebezpiecznym narzędziem, lecz pozostającym w rękach człowieka i to człowiek decyduje o jej użyciu.

Z pewnością liberalnym państwem pod względem przepisów dotyczących prawa dostępu do broni są Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, gdzie dostęp do broni zapewnia obywatelom Konstytucja. II Poprawka do Konstytucji USA, przyjęta w ramach Karty Praw w 1791 roku, podkreśla oraz zabezpiecza prawo do posiadania i noszenia broni, stanowiąc iż „dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa; prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone”. Zapis ten wprawdzie budzi kontrowersje co do jego jednoznaczności, jednak przyjmuje się, że posiadanie broni nie powinno być

³⁰ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, art.3.

ograniczane, a wszyscy Amerykanie mają prawo do samoobrony. Zwolennicy posiadania broni głoszą, że w poprawce chodzi o fundamentalne prawo jednostki. Ograniczenia są – ich zdaniem – bezprawne i prędzej czy później doprowadzą do rozbrojenia obywateli. Ich stanowisko wsparł w głośnym procesie z 2008 r. Sąd Najwyższy. Z kolei zwolennicy pewnych restrykcji w dostępie do broni interpretują poprawkę jako ograniczenie, a nie indywidualne prawo. Amerykanie na szeroką skalę korzystają z możliwości, jakie daje im Konstytucja. Szacuje się, że w rękach obywateli USA jest ok. 300 mln sztuk broni, co oznacza, że prawie każdy – niezależnie od wieku – jest uzbrojony³¹.

W Polsce statystyki wyglądają odmiennie. Dane Komendy Głównej Policji o liczbie wydanych pozwoleń oraz liczbie zarejestrowanych egzemplarzy broni przedstawione zostały w tabeli 1.

Tabela 1. Liczba pozwoleń oraz zarejestrowanych egzemplarzy broni w Polsce (stan na dzień 31 grudnia 2018 r.)

Cel w jakim zostało wydane pozwolenie na broń	Liczba osób, którym wydano pozwolenie na broń w danym celu	Liczba zarejestrowanych egzemplarzy broni
ochrona osobista	36499	40641
ochrona osób lub mienia	9	10
łowiecki	127768	322451
sportowy	30792	76761
rekonstrukcji historycznych	64	240
kolekcjonerski	18064	59318
pamiątkowy	1668	2444
szkoleniowy	575	3418
Inny	163	146
ogółem	215602	505429

Źródło: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/bron/bron-pozwolenia>, (data dostępu: 10.10.2019)

Główny Urząd Statystyczny podaje, że na koniec 2018 r. liczba Polaków wynosiła 38,4 mln³². Z przedstawionych danych wynika, że na

³¹ A. Domosławski, *Spluwa i szajba*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/17443541,usa-wojna-o-bron.read>, (data dostępu: 11.03.2019).

³² *Biuletyn statystyczny*, GUS, Warszawa 2019, s. 44.

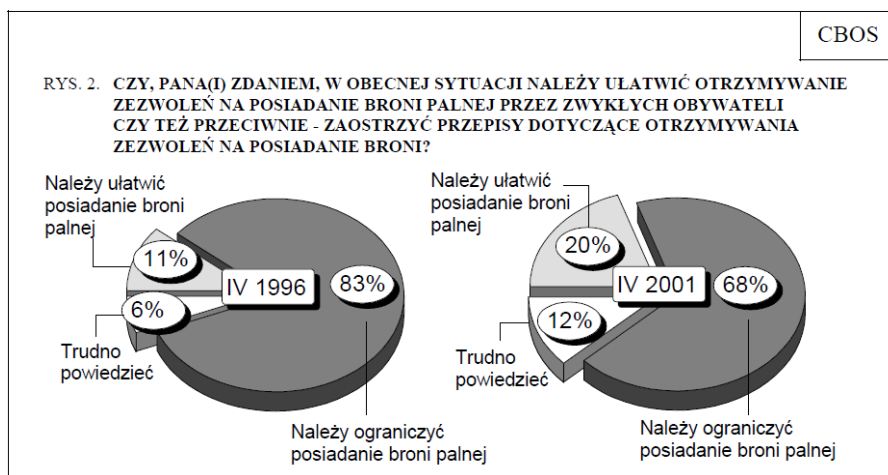

Z perspektywy prawnej obrona konieczna z użyciem broni palnej jest mało spójna. Niejasne jest już samo pojęcie „przekroczenia granic obrony koniecznej”. Z kolei art. 25 Kodeksu Karnego, dotyczący wyłączenia odpowiedzialności karnej, daje swobodę interpretacji prokuratorom i sądom. Można przyjąć, że w obronie koniecznej nie chodzi tylko o nasze przekonane, że „musieliśmy się bronić”. Osoba używając broni musi mieć świadomość, że broni się w istocie dwa razy – przed napastnikiem, a następnie przed zarzutem popełnienia przestępstwa: zabójstwa, usiłowania zabójstwa, ciężkiego uszkodzenia ciała. Trudne jest także uzasadnienie współmierności jej użycia w danej sytuacji oraz wykazanie,

że zamach wiązał się z realną groźbą utraty życia lub uszczerbku na zdrowiu. Organy procesowe muszą zostać przekonane, że strzał był ostatecznością, do której posiadacz broni został zmuszony³³. Wobec złożoności problemu może zaistnieć sytuacja, w której obywatel broniąc się, zostanie uznany za przestępcę.

Opinie społeczne na temat posiadania broni

W obszarze bezpieczeństwa warto zwrócić uwagę na opinie polskiego społeczeństwa dotyczące dostępu do broni palnej. Są one od lat zbliżone. Wyniki przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej sondaży podają, że na przełomie ubiegłego wieku społeczeństwo uważało, iż należy ograniczać dostęp do broni palnej (rysunek 2).

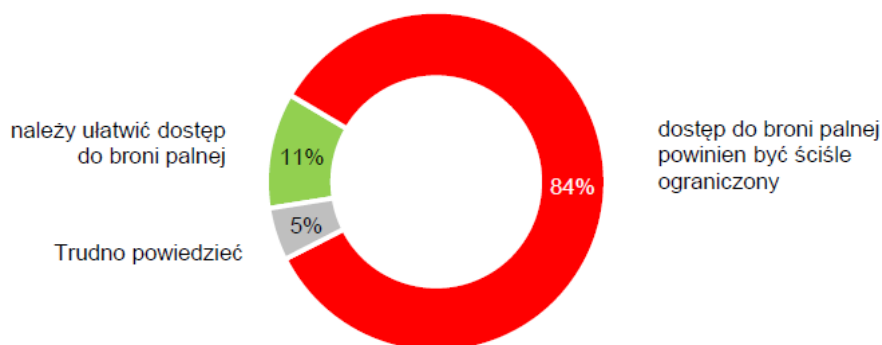

Rysunek 2. Opinie o dostępie do broni palnej

Źródło: *Poczucie bezpieczeństwa obywateli i opinie o dostępie do broni palnej*. Komunikat z badań, CBOS, Warszawa 2001, s. 6.

Badania przeprowadzone przez CBOS w 2017 r. również pokazały, że opinie respondentów przedstawiają się podobnie, jak w poprzednich latach (rysunek 3). Dane przedstawione przez CBOS potwierdzają także wyniki badań własnych przeprowadzonych w 2018 r. wśród lokalnej społeczności powiatu bialskiego.

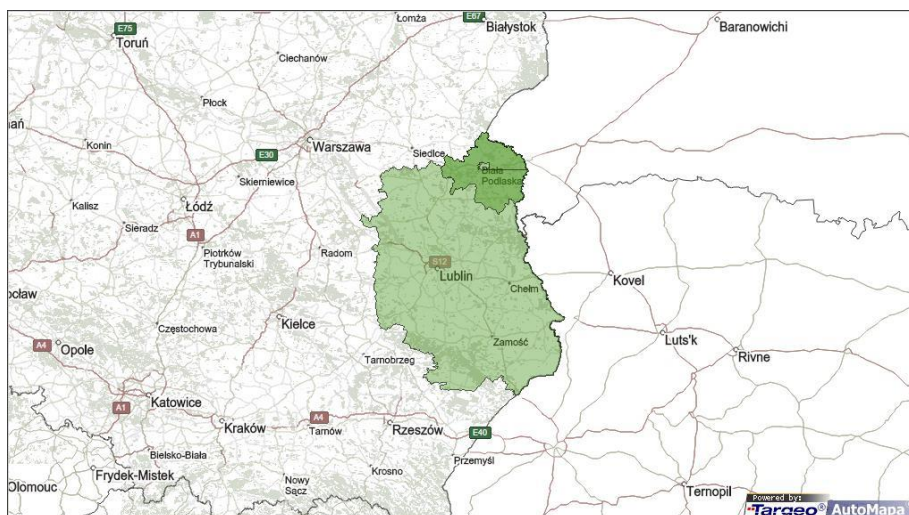
³³ Zob. K. Kuczyński, *Obrona konieczna z użyciem broni palnej*, Gdańska Szkoła Strzelectwa, Gdańsk 2018, s. 3-15.

Rysunek 3. Opinie o dostępie do broni palnej

Źródło: *Polacy o dostępie do broni palnej*. Komunikat z badań, CBOS, Warszawa 2017, s. 4.

Powiat bialski znajduje się w województwie lubelskim (rysunek 4). Utworzony został w 1999 roku. Jest to największy powiat w województwie (obejmuje 11% jego powierzchni) i trzeci co do wielkości w Polsce, jego siedzibą jest miasto Biała Podlaska. Wschodnią i północną granicę powiatu stanowiąc jednocześnie granicę pomiędzy Polską a Białorusią, wyznacza największa rzeka regionu – Bug³⁴.

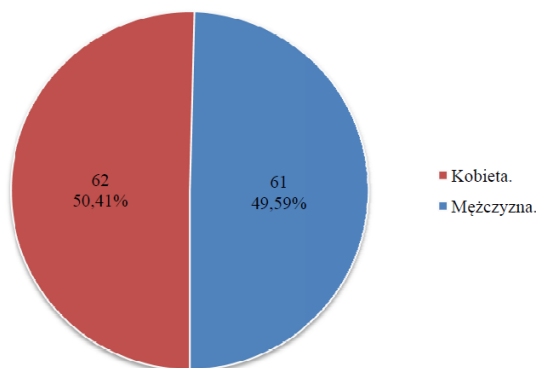

Rysunek 4. Położenie powiatu bialskiego

Źródło: <https://mapa.targeo.pl/bialski,669917/powiat>, (data dostępu: 26.09.2019)

³⁴ <https://mapa.targeo.pl/bialski,669917/powiat>, (data dostępu: 26.09.2019).

W sondażu wzięło udział 123 mieszkańców powiatu. Podział respondentów ze względu na płeć charakteryzuje się nieznaczną dysproporcją, co przedstawiono na rysunku 5.

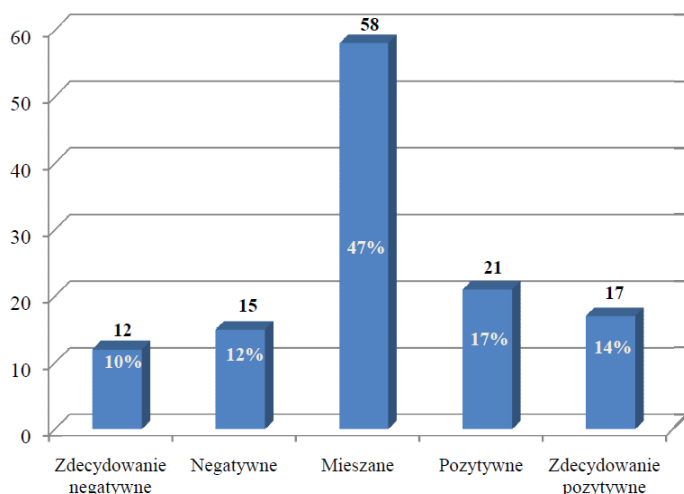
Wiek	Liczba	Procent
19-23	57	46%
24-28	46	37%
29-33	10	8%
34-38	3	2%
39-43	2	2%
44-48	1	1%
49-54	4	3%

Rysunek 5. Płeć i wiek respondentów

Źródło: badania własne.

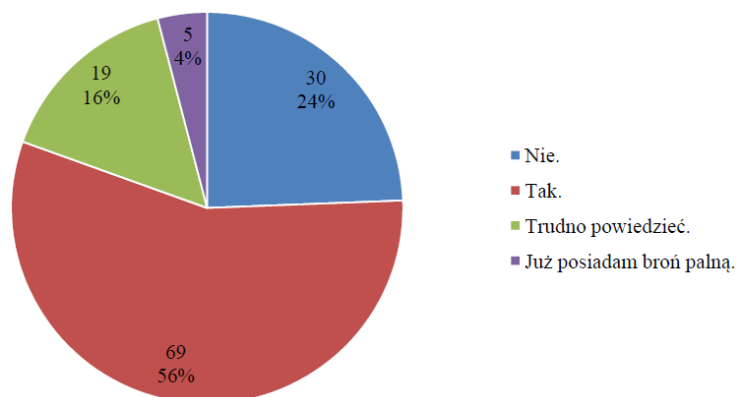
Na pytanie, jakie skojarzenia budzi broń palna, badani wyrazili mieszane odczucia, co obrazuje rysunek 6.

W wyniku przeprowadzonego sondażu okazało się, że nieznacznie większa część badanych (55%) miała sporadyczny kontakt z bronią palną. Natomiast 45 % badanych nigdy nie miało kontaktu z bronią palną. Chęć jej posiadania zadeklarowała liczba osób zbliżona do tej, która miała już kontakt z bronią, co przedstawiono na rysunku 7.

Rysunek 6. Odczucia dotyczące broni

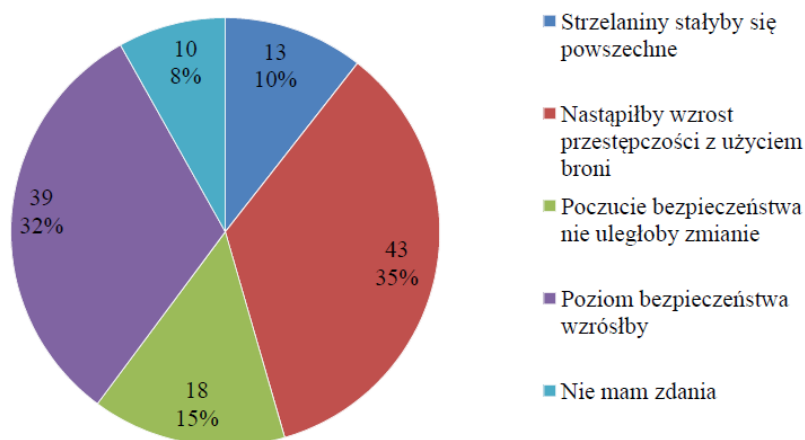
Źródło: badania własne.

Rysunek 7. Deklarowana chęć posiadania broni palnej

Źródło: badania własne.

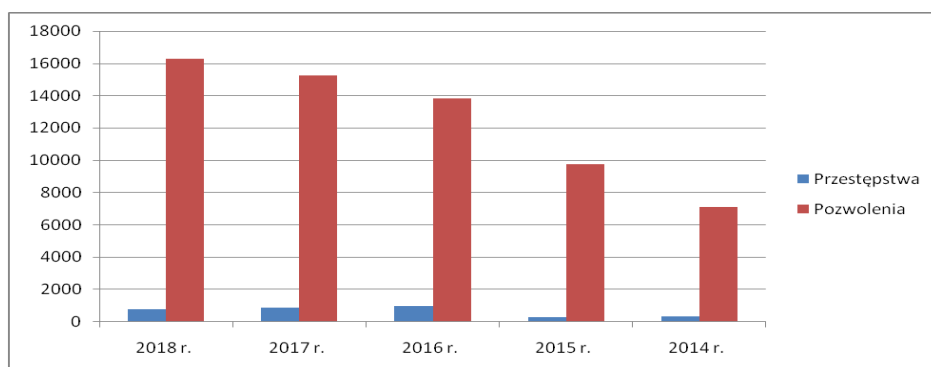
Pomimo dość dużego zainteresowania posiadaniem broni palnej, respondenci przedstawili sceptyczne stanowisko dotyczące ułatwienia dostępu do broni poprzez liberalizację stosownych przepisów. W większości badani uznali, że złagodzenie przepisów skutkowałoby wzrostem przestępczości z użyciem broni palnej. Znaczny procent badanych uznał jednak, że posiadanie broni przyczyniłoby się do wzrostu poziomu bezpieczeństwa. Część respondentów uznała, że zmiana przepisów nie wpłynie na poczucie bezpieczeństwa (rysunek 8).

Rysunek 8. Wpływ liberalizacji prawa dostępu do broni

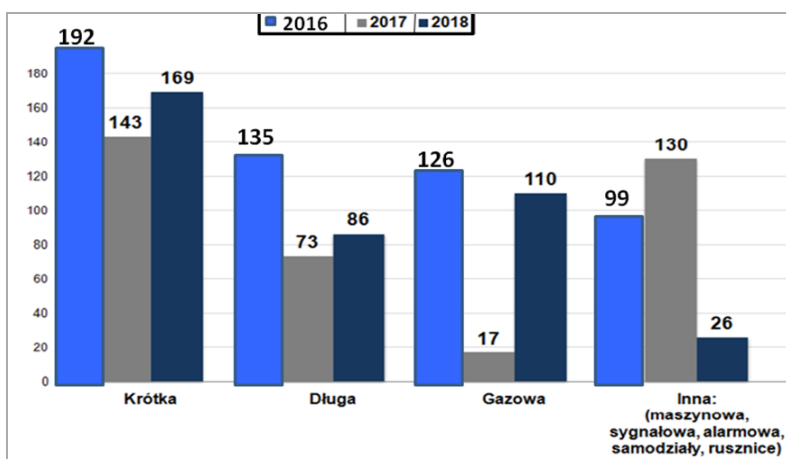
Źródło: badania własne.

Badania wskazują, że opinia o szerokim dostępie do broni jest negatywna, a sama broń budzi mieszane uczucia. Jednak z roku na rok rośnie liczba wydawanych przez Policję pozwoleń na broń palną. Niestety, rośnie także liczba przestępstw z użyciem tej broni, co przedstawia rysunek 9. Oczywiście nie można generalizować, że przestępstwa zostały popełnione z użyciem legalnie posiadanej broni. Na rynku znajduje się wiele sztuk nielegalnej broni. Policja, prowadząc działania związane ze zwalczaniem przestępczości, zabezpiecza jej część (rysunek 10).

Rysunek 9. Liczba przestępstw oraz wydanych pozwoleń

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk KG Policji,
<http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/bron/bron-pozwolenia>,
 (data dostępu: 23.10.2019).

Rysunek 10. Liczba zabezpieczonej broni przez CBŚP

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk KG Policji,
<http://www.cbsp.policja.pl/cbs/do-pobrania/raporty-z-dzialalnosci/9890,Raporty-z-dzialalnosci.html> (data dostępu: 23.10.2019).

Wnioski

Kult uzbrojonego wojownika od zawsze funkcjonuje w społeczeństwie, czego wyrazem są zarówno mityczni, historyczni czy fikcyjni bohaterowie, których losy prezentowane są w literaturze oraz kinematografii. Wpisali się oni na stałe w mentalność społeczeństwa. Oprócz siły fizycznej, męstwa i ofiarności ich atrybutem jest również broń. Jednakże to narzędzie służące do walki, a więc do unicestwiania przeciwnika, bywa wykorzystywane w sposób niezgodny z prawem. Podawane w mediach przykłady łamania prawa z użyciem broni palnej, jak zamachy terrorystyczne, strzelaniny oraz napady z bronią w ręku, są obecnie częstym zjawiskiem, szczególnie w krajach o liberalnym stosunku do posiadania broni.

Rozwój cywilizacyjny przełożył się na konstruowanie coraz doskonalszych rodzajów i modeli broni palnej. Łatwość jej użycia jest często możliwa bez posiadania szczególnych kwalifikacji. Warto jednak podkreślić, że polskie przepisy dotyczące przechowywania i przenoszenia broni zdecydowanie utrudnią użycie jej jako narzędzia obrony w przypadku nagłego ataku. Natomiast jeśli dojdzie do jej wykorzystania, to wówczas skutki prawne mogą przynieść użytkownikowi negatywne konsekwencje,

ponieważ działając zgodnie z subiektywną oceną o konieczności zastosowania obrony własnej, może zostać oskarżony o popełnienie przestępstwa (np. zabójstwa).

Warto także zastanowić się nad konsekwencjami dostępu do broni w przypadku środowisk charakteryzujących się kultem przemocy. Przykładowo, zapewne dużym zagrożeniem na meczu piłkarskim byłby udział pseudokibiców, którzy mieliby możliwość łatwego zakupu broni w znajdującym się w okolicy stadionu sklepie.

Jak wykazały badania, pomimo zwiększającej się liczby sztuk broni, będącej w posiadaniu polskich obywateli, opinia o możliwości dostępu do niej jest sceptyczna. Należy również przyjąć, że im większa liczba dostępnej broni, tym większe ryzyko jej użycia, zarówno przez jednostki, jak też podmioty asymetryczne. Prawdopodobnie zwiększyłaby się także liczba wypadków – postrzeleń w wyniku nieuwagi bądź przypadku. Dlatego też w celu ograniczenia zagrożeń w życiu społeczności, konieczne wydaje się minimalizowanie możliwości wystąpienia zdarzeń z użyciem broni palnej poprzez jej ścisłą reglamentację. Do zachowania bezpieczeństwa i porządku publicznego powołane są właściwe służby, więc nie jest wskazane, aby obywatele wyręczali profesjonalistów, zwłaszcza kiedy zachodzi możliwość użycia niebezpiecznego narzędzia, jakim niewątpliwie jest broń.

Bibliografia

Biuletyn statystyczny, GUS, Warszawa 2019.

Domosławski A., *Spluwa i szajba*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1744354,1,usa-wojna-o-bron.read>.

Encyklopedia, PWN, Warszawa 1997.

Harding D. (red.), *Encyklopedia broni. 700 lat historii uzbrojenia*, Penta, Warszawa 1995.

<http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/bron/bron-pozwolenia>

<http://gunblog.eu/2014/06/rozbrojony-kraj/>.

<http://www.cbsp.policja.pl/cbs/do-pobrania/raporty-z-dzialalnosci/9890,Raporty-z-dzialalnosci.html>.

<https://mapa.targeo.pl/bialski,669917/powiat>.

- Kuczyński K., *Obrona koniczna z użyciem broni palnej*, Gdańska Szkoła Strzelectwa, Gdańsk 2018.
- Maslow A.H., *Motywacja i osobowość*, PAX, Warszawa 1990.
- Nieniałowski W., Nieniałowski R., *Administracyjno-prawne aspekty wydawania pozwolenia na broń, Materiały dydaktyczne*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2013.
- Poczucie bezpieczeństwa obywateli i opinie o dostępie do broni palnej*. Komunikat z badań, CBOS, Warszawa 2001.
- Pokruszyński W., *Filozofia bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej, Józefów 2013.
- Pokruszyński W., *Filozoficzne aspekty bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej, Józefów 2011.
- Pokruszyński W., *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej, Józefów 2010.
- Polacy o dostępie do broni palnej*. Komunikat z badań, CBOS, Warszawa 2017.
- Rosa R., *Filozofia i edukacja do bezpieczeństwa*, Wydawnictwo AP, Siedlce 2001.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz.
- Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, ISP PAN, Warszawa 1996.
- Stechnij T., Wąsiel P., *Szkolenie strzeleckie – zbiór podstawowych materiałów pomocniczych dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*, Wydawnictwo Szkoły Policji, Katowice 2010.
- Torecki S., *1000 słów o broni i balistyce*, MON, Warszawa 1982.
- Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.